

družilo. Mnogo Vitovčevih vojakov so pobili s koli in kamni. Drugim se je pa posrečilo uiti čez goro. Vitovec je poslal potem iz Savinjske doline močne trume vojakov, ki so kmete okoli Motnika in spodaj v Črnem grabnu deloma pobile, deloma pa ujele.⁵

Habsburžani so dajali motniško graščino raznim plemiškim rodovinom v najem ali zastavo. Tu zasledimo rodovino pl. Gallov; zadnji Gall je bil Jurij (umrl l. 1564.). Sledil mu je Ivan Halbenberger, glavar v Hrastovici. Za njim se omenjata: Gregor Zurler in Sofija Valvazor (1624), vdova po Adamu Apfalterju. Za Apfalterji so bili gospodarji na motniški graščini pl. Scarlichi. Gospodarstvo jim je šlo pa rakovo pot. Zadnja gospodarica je bila Ana pl. Scarlichi. Do podložnikov je bila ljubezniva in dobra. Leta 1753. je pogorel Zgornji Motnik — grad. Po tej nesreči je hotela Ana pl. Scarlichi vse razprodati in osvoboditi podložnike. Motničani so bili takoj pripravljeni, da vsa zemljišča pokupijo. Le en motniški podložnik se je toliko časa upiral, da so Motničani-tržani kupili ves graščinski svet in z njim tudi tega upornika. Postal je podložnik Motničanov. Imenovali so ga tržani »Scarlichijev kmet«. To ime je pri tej hiši še dolgo ostalo.

(Konec.)

⁵ »Blätter aus Krain«, 1857, 26.

Mladinski novičar.*

Ganljiv prizor je bil, ko se je ljubljanska mladina o priliki Marijinega slavlja (na malo Gospojnico) v tako lepem številu, osobito v uršulinski cerkvi, razvrstila k mizi Gospodovi. Prav tako smo bili veseli, ko so spremljali pridni dečki in belooblečene deklince v veličastnem sprevedu k novi cerkvi na Rakovnik pri Ljubljani novokronani podobi nebeške Kraljice in božjega Deteta.

Hvaležni spomin. Na ljubljanskem pokojišču je zakopanih na posebnem oddelku nebroj vojakov iz svetovne vojske. Na vernih duš dan so jim ljubljanci skrbno olepšali in okrasili grobove. Ljubljanska šolska mladina, osobito deklince, so spletle in nanesele skupaj toliko zelenja, da je bilo vsega nakitja za več voz. Naši mladi so s tem pokazali, da se s hvaležnostjo spominjajo hrabrih junakov, ki so žrtvovali življenje za domovino. — Pa tudi drugod, n. pr. na Jesenicah, je šolska mladina počastila umrle vojščake z lepimi vencii. Spominjajmo se umrlih slovenskih borcev tudi v molitvah in pri sveti maši!

Ta je bolj žalostna. Nedavno je nagloma umrla petletna hčerka gostilničarja Rudolfa Škalc iz Velike Gorice, Dekletce je zavohala nekje žganje, pa se je tako nasrkalo te nemarne pijače, da je v par urah izdihnilo. Ta nesreča pove več nego še tako ostra pridiga. — Leto je bilo dovolj sadja, pa so ga marsikje precej pokuhali tudi za žganje, kar je le škoda v vsakem oziru. Mladi prijatelji! Če bi kje nespametni ljudje ponujali tudi vam tega strupa, nikarte ga pokusiti! Pokažite, da ste res »junaki«. Prezirajte pijačo, ki človeka ugonablja dušno in telesno. Proč z alkoholnim trupom!

* Pod tem naslovom bomo sporočali časovne dogodljaje iz mladinskega življenja. Če ne bodo morda vsi in vselej mikavni, bodo pa poučni.

Taka-le igrača pa ni varna. Dne 25. oktobra t. l. so obesili doli v mestu Subotica nekega roparskega morilca. Ondotni listi so na dolgo in široko opisovali, kako se je smrtna obsodba izvršila. Vse to je čital tudi 14 letni Štefan Torma. In kaj je storil? Skušal si je vso stvar živo predočiti, pa si je ovil vrv okoli vratu ter stopil na vzvišen prostor, da bi vrv tudi pritrdil. Naenkrat se mu pa stol izpodmakne — in vrv se zadrigne. Deček je svojo neprevidnost plačal z življenjem. — Bog ve, če je bil tudi pripravljen za smrt? Take igrače in pa šale z orožjem so že marsikaterega človeka spravile v nesrečo.

Nekaj novega za nas — ali bolje za ljubljansko mladino. Na vrtu ljubljanskega učiteljišča je bila 30. oktobra otvorjen šolska poliklinika. Kaj je klinika = poliklinika? Klinika je zavod, kjer preiskujejo in opazujejo zdravniki razne bolnike. Poliklinika v Ljubljani ima ta namen, da bodo bolehavi učenci (učenke) od časa do časa obiskali ta zavod in dobili tam primerno navodilo za zdravljenje, pa tudi zdravniško pomoč. Z ozirom na to se bo ljubljanska klinika imenovala »ambulatorična«, ker bodo mladi bolehavci sami prihajali od časa do časa po zdravniško pomoč. — Pred vhodom stoji zdravstveni šolski vodnjak s štirimi navpičnimi iztoki. Iz vrtička pred vhodom se pride v čakalnico, kjer se bo kuhalo mleko in čaj za mladino, ki pride k preiskavi. Poleg čakalnice je kopalnica z 8 prhami. Zdravniško službo opravlja zaenkrat po en zdravnik in po ena zdravnica — za splošne bolezni. Kmalu bo pa začel poslovati tudi poseben zdravnik za oči, ušesa in grlo. — Ko bi se moglo kaj takega le tudi drugod, vsaj po večjih krajih, vpeljati! Zdrava mladina, zdrav narod!

Nesreča modri. »Naj bo zima ali kres, če te zebe, neti les« — pravi ljudski pregovor. To je res in potrebno. Toda z ognjem je treba previdno ravnati. Tega pa ni storila 12 letna Rezika Lambergar, doma blizu Račja na Štajerskem. V jeseni, ko so bili že pusti in mrzli dnevi, je zapalila na paši ogenj, da bi se ogrela. Po nesreči pa se je preveč približala plamenu; vnela se ji je obleka, in ni je mogla pogasiti. Vpila je revica; toda, ko so ji ljudje prihiteli na pomoč, je bila že vsa v ognju. Opekla se je tako, da je vsled opeklin umrla. — Nesreča je to, ki se večkrat ponavlja. Naj bo ta žalostni dogodek v svarilo vsem, ki se radi sučejo okrog ognja doma in na prostem.

Dobrodelnost. V Ljubljani se pripravlja velika božičnica, pri kateri bo obdarovanih lepo število siromašnih otrok s potrebno obleko. V ta namen je treba denarja. Nabiranje se je lotilo 10 ljubljanskih dobrodelnih društev. 1. in 2. novembra je sodelovalo pri nabiranju darov tudi več deklic iz raznih šol. Z dovoljenjem staršev in šolske oblasti so pobirale darove. To blagotvorno delo je brez dvoma zelo hvalevredno. Da bi se obdarjeni otroci pač tudi zavedali te dobrote in se izkazali hvaležne z vztrajno pridnostjo in vzornim življenjem! Revnih in podpore potrebnih otrok je v Ljubljani daleko več kot 1000. Obdarjeni bodo seveda najpotrebnejši.

Križ zmaguje. Veste, kaj je Kapitól? To je višina z dvema vrhovoma blizu starega trga v Rimu. Tam sta stala svoj čas dva poganska templja; v srednjem veku so pa tam sezidali lepo cerkev »Ara coeli« (izg.: čeli). Na današnjem Kapitólu (Campidoglio) stoje krasna državna poslopja za muzej, za posvetovanja senatorjev i. dr. Do leta 1882. je blestel na vrhu najvišjega poslopja krasen križ. Ko so pa zagospodarili v Rimu prostozidarji (brezbožna družba), so dali odstraniti tudi ta zgodovinski križ, ki je bil star blizu 1500 let, dasi je ugovarjalo skoraj vse prebivalstvo. Dne 26. oktobra t. l. so pa ta križ spet blagoslovili in ga v krasnem okviru postavili na prvotno mesto. Rimci so se udeležili te zadostilne slovesnosti v ogromnem številu. Vsa oblastva so bila pri slavlju zastopana. Čez dan se je pa hodila poklanjat svetemu Križu vsa rimska mladina. Zvečer je bil Kapitól sijajno razsvetljen. Lejte, sveti Križ še vedno zmaguje.

Modrost v pogovorih domačih in tujih.

Mesec.

Kakor mesec je življenje: zdaj praznota, zdaj kipenje.

Mesec je volkov varen.

Kaj mesecu mar, če pes vanj laja?

Mesec sveti, četudi žabe kvakajo.

Mesec, če ne greje, pa sveti.

Prijazen je mesec, a mrzel.

Mesec grozdja ne zori.

Še mesec ni zmiraj okroglih lic.

Mar mi mesec, če solnce sije!

Mesec kaže, pa rad laže.

Ko mesec sije, naj človek počije.

Reki:

Pri mesecu se greti.

Mesec mu v lonec sije.

Mesec naj solncu pomaga!

Spremenljiv kot mesec.

Meso.

Vse meso je seno.

Staro meso — dobra juha.

Za najlepšim mesom gredo muhe najrajši.

Najboljše meso je najprej črvido.

Le visoko obešeno meso je pred psi varno.

Brez soli se meso dolgo ne drži.

Kdor je meso, mu ponujajo kruh.

Ni vsak jedel mesa, kdor si trebi zobe.

Eden meso, drugi kosti.

Vsako meso ima svoje kosti.

Kdor je meso snedel, gloda kosti.

Gnilo meso smrdi.

Gnilemu mesu tudi sol ne pomore.

Divje meso treba izžgati.

Poceni meso snedo psi.

Kjer meso, tam psi.

Za kos mesa se psi skoljejo.

Drobiž.

Največje in najmanjše. Najvišja stavba sveta je 300 metrov visoki Eiffelov stolp v Parizu, najvišja hiša pa poslopje Woolworth v Novem Yorku v Ameriki, ima 55 nadstropij in je 236 m visoko. Gradijo pa tam hišo, ki bo imela 100

nadstropij in se bo tudi tako imenovala = stonadstropna hiša. Visoka bo 420 metrov. Šmarna gora se dviga 370 metrov nad Ljubljanskim poljem. V Novem Yorku je tudi največji kolodvor sveta, tako velik, da odpotuje lahko vsako uro 70 tisoč potnikov. — Najdaljši železniški tir brez najmanjšega ovinka je na avstralski železnici, ki gre preko Avstralije od zahoda proti vzhodu; ravna črta tega tira je dolga 1600 kilometrov. Od Ljubljane do Trsta znaša zračna črta 73 kilometrov, vsa Jugoslavija od severa do juga pa meri 670 kilometrov, Italija 1100 kilometrov itd. Na tej avstralski progi teče železnica enkrat 430 kilometrov skozi puščavo, brez postaje.

Najdaljši predor sveta je še zmeraj Simplonski med Italijo in Švico; meri 20 kilometrov. Bodoči predor pod morjem med Angleško in Francosko bo pa dolg 45 km. — **Najdaljši most** je na Kitajskem, njegova dolžina znaša 144 km. — **Najdaljši parnik sveta** je Majestic, meri 292 m. Če si hočemo dolžino te ladje predstavljati, jo moramo postaviti pokonci. Ljubljanski grad je 64 metrov nad Ljubljano, sedlo med obema vrhovoma Šmarne gore pa 300 metrov nad Ljubljanskim poljem. Torej je ta ladja visoka kakor šmarnogorsko sedlo. — **Najmočnejši motor na plin** je v Belgiji. Ima 8000 konjskih sil. **Najmočnejšo parno turbino** pa dobimo blizu Kolina na Nemškem, ima 75.000 konjskih sil.

Najvišja gora sveta je gora Everest v azijskem gorovju Himalaja. Meri 8882 metrov — naš Triglav 2863 m. — **Najvišja točka v Evropi**, kjer stalno prebivajo ljudje, je vremenska opazovalnica na sedlu Jungfraujoch v Švici (3454 metrov). — **Najgloblje jezero** je Bajkalsko v Aziji (skoraj 1500 metrov) — naša jezera imajo do 45 metrov globine. — **Najgloblja rudna jama** je v ameriški državi Michigan (1500 metrov). — **Najmočnejši slap** je slap reke Sambezi v južni Afriki, ima 36 milijonov konjskih sil; vse vodne sile Jugoslavije znašajo tri in pol milijona konjskih sil.

Za najstarejše drevo na svetu velja neka cipresa v Mehiki; cenijo jo na 4000 do 6000 let; rastla je torej že takrat, ko so zidali v Egiptu piramide in je peljal

Abraham svoj rod v Sveto deželo. — Največje sadeže ima neka palma na otočju Seychelli ob Afriki; so to nekaki orehi, dolgi 45 centimetrov, z obodom enega metra in 20 do 25 kilogramov teži. Za božične praznike bi privoščili vsaki slovenski gospodnji vsaj en tak oreh. — Med živalmi živi najdalje želva, do 300 let; najhitreje pa poginejo takozvani kotačniki: samci po treh dneh, samice pa po trinajstih. — Največja žival sveta je grenlandski kit, dolg je 24 do 27 metrov, tehta pa do 100.000 kilogramov. — Najmanjši vretenčar je pa neka riba na filipinskem otoku Luzon: meri 1 do 2 cm. — Najmanjši ptič na svetu je kolibri-pritlikavec, tako velik kakor čmrlj.

Listnica uredništva.

Miloš: Naj bo! Damo eni tu mesta:

Deklica pravi...

Tatek, v zvezdnati noči je prišla Marija z angelci... vsa bela.

Pravila je o detetu in o zlatih sadovih, ki so sladki in rasto naprej in naprej.

O, vsa je žarela in se smehljala.

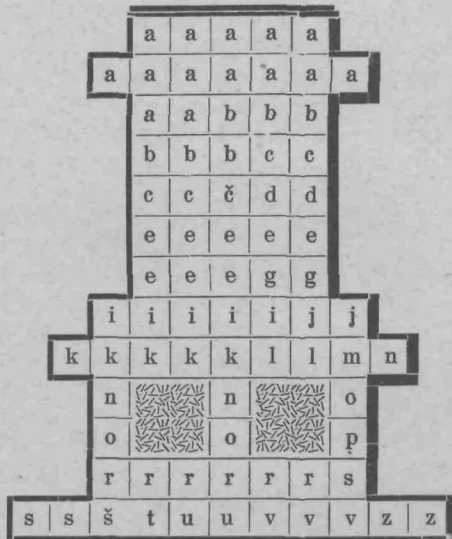
Kaj naj naredimo z »zlatim križevcem«, res ne vemo. Je in ni. Gotovo nam boste poslali še kaj boljšega. — Vojeslav: Le pošljite, toda pišite tuja imena prav razločno. — A. P. Hvala za zanimanje, toda je prevsakdanje. Ne zamerite! — Ognjeslava: Bomo kaj izbrali, da Vam napravimo veselje. Le nadaljujte, toda pretežkih oblik ne volite!

Skladnica.

Kaj povedó ti zlogi, ako jih prav zvrstiš?

Besedna uganka.

Poišči si sledeče pomene: 1. koristna rastlina, 2. slov. pisatelj (priimek), 3. kovina, 4. riba, 5. žuželka, 6. priprava za pritrjevanje, 7. žensko ime, 8. nekaj, kar kazi človeško kožo, 9. žuželka, 10. del cerkve, 11. dobra jed, 12. gasilno orodje.

Po sredi navzdol dobiš nekaj prav prijetnega za zimski čas.

Rebus.

(Rešitev in imena rešilcev — ki se sprejemajo le tekom 14 dni po izidu lista — v prihodnji številki.)